

Suçta Sürüklenmiş Çocuklarda Ana-Baba Tutumları ve Suçun Nedenleri

Attitudes of Parents in Juvenile Children and Causes of Crime

Şener ŞENTÜRK¹

Öz

Bu araştırmada, 2015 yılında, sosyal hizmet uzmanlarınca sosyal incelemeleri yapılmış olan 16-18 yaş arası suçta sürüklenmiş çocukların ana-baba tutumlarını ve işlenen suçların nedenlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama olarak tasarlanmış olana araştırma, Amasya İli Merzifon İlçesi Sosyal Hizmet Merkezinde kaydı bulunan çocuklarla sınırlandırılmıştır. Araştırmada veriler, "Ana-Baba Tutumları Ölçeği" ve "Sosyal Hizmet Raporları" ile elde edilmiştir. Çalışmada nicel verilerin analizinde non-parametrik teknikler kullanılmıştır. Verilerin analizinde, suçta sürüklenmiş çocukların aile tutumlarının demokratik ve koruyucu-istekçi tutum düzeylerinin orta, otoriter tutumlarının yüksek olduğu; ebeveynlerin tamama yakınlarının eğitim düzeylerinin, gelir durumlarının düşük olduğu, suçta bulaşmanın en önemli nedeninin ise akran grupları olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suç, suçta sürüklenmiş çocuk, ana-baba tutumları, suçun nedenleri,

Abstract

In this research, it is aimed to determine the parental attitudes of juvenile offenders aged 16-18 years and the causes of the crimes committed by social workers in social studies in 2015. The research, designed as a descriptive scan of quantitative research methods, is limited to children who are enrolled in the Social Service Center of the Amasya City of Merzifon. The data were obtained in the survey by "Parent Attitudes Scale" and "Social Service Reports". Non-parametric techniques were used in the analysis of quantitative data in the study. In the analysis of the data, the moderate and authoritarian attitudes of the democratic and protective-willing attitudes of the family attitudes of the suicided children were high; it has been determined that parents' educational level of their children is low, their income status is low, and the most important reason of suicide is peer groups.

Keywords: Crime, juvenile, parental attitudes, cause of crime

GİRİŞ

Çocuğa ilişkin tanım, bilimin farklı dallarına, sosyolojik yapının durumuna göre değişmekle birlikte uluslararası katılımın en çok sağlandığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde (1990) ve Türk Ceza kanunu (5237 Sayılı TCK, 6/1-c md), Çocuk Koruma Kanunu (5395 sayılı ÇKK 3/1-a md.) gibi ulusal kanunlarda ortak bir dille ifade edilmiş ve çocuk, "daha erken yaşta reşit olsa bile 18 yaşını doldurmamış birey" olarak tanımlanmıştır (ÇKK, 2005; TCK, 2004; UNICEF, 1998). Yasal anlamda, (Suçta sürüklenme konusu ile ilişkilendirildiği için bu boyutta ele alınmıştır.) özel korumaya alınan, bir yetişkin olana kadar özel hak ve ayrıcalıklardan yararlanan küçük insan olarak tanımlanan çocuğun suçla ilişkilendirilmesi ise suçlu çocuk, suçta sürüklenmiş çocuk kavramlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Taşkın, 2012).

Suç, sosyolojik açıdan toplumda geçerli olarak kabul edilmiş kurallar bütününden sapma olarak tanımlanırken (Terzi, 2007, 29), ceza kanuna göre hukuk düzen içerisinde yasaklanan

¹ Dr. Öğr. Üyesi Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, egitimhkekimi@gmail.com

ceza yaptırımı ile neticelenen bütün hareketler olarak ele alınmıştır (Ayar ve Öztürk, 2015; Demirbaş, 2001). Suçun oluşumuna ilişkin nedenler, biyolojik, psikolojik ve sosyal olmak üzere üç temel teoriler ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bunlardan biyolojik teori, en çok tenkit gören teori olup, insanların suç işlemelerini fiziksel yapıları ile ilişkilendirmiş hatta insanları doğuştan suçlu olan ve olmayan şeklinde iki sınıfa ayırmıştır. Bu teoriye tepki olarak ortaya konulan psikolojik teoriler, akli yetersizlik, zekâ düşüklüğü ile suçu ilişkilendirilmeye çalışmıştır. 19. Yüzyıldan itibaren ise sosyolojik bir çalışma olarak ele alınan suç, sosyal ortamın (sosyal statü, değişim, sosyal süreçler, sosyal kurallar ve çatışmalar) bir ürünü olarak benimsenmiş, suçlunun toplum olduğu savunulmuştur (Turan, 2012; Yavuzer, 2006). Buradan hareketle bir çocuğun suçlu olamayacağı, suça sürüklenmiş olabileceği fikri ortaya atılmış ve gerek kanunda gerekse alan yazında suça bulaşmış çocuklar için “suça sürüklenmiş çocuk” kavramı kullanılmıştır. Suça sürüklenen çocuk, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk olarak tanımlanmıştır (ÇKK, 5395, md. 3). Çocukların suça sürüklenmesine, bireysel faktörlerin (ergenliğe geçiş, fizyolojik, psikolojik bozukluklar vb.) yanı sıra, mensubu olunan ailenin yapısı, aile içi ilişkiler, çocuğun ailesinde suçlu olup olmaması ve çevresinde suçla ilişkili rol modellerin yer alması ya da suça uygun bir ortamın bulunması neden olmaktadır. Bu nedenlere, ekonomik hayatı olduğu kadar toplumsal hayatı da etkileyen ekonomik krizler ve göç hareketleri de eklenebilir (Kazak Ekinci, 2016). Çünkü Dünyada olduğu gibi ülkemizde de 1994-2001 ve 2009 tarihlerinde yaşanan ekonomik krizler, ciddi sorunlara neden olmuş sadece 2011 yılında iş, sağlık, tayin vb. sebeplerle göç eden nüfusun sayısı (yalnızca iç göç) 2.207.844 kişiye ulaşmıştır. Göç ve ekonomik krizlerin topluma yansması, yetersiz eğitim, sağlık, barınma, beslenme ve sosyal devletin gereği olan temel sosyal hizmet sunumu ve psiko-sosyal destek hizmetlerinin kurumsal yetersizliği gibi sorunlar olarak karşımıza çıkmıştır. Bu nedenlerden ötürü suça sürüklenmiş çocuk sayısında da önemli artışlar meydana gelmiştir (Elitok, 2015). 1997 yılında Türkiye’de güvenlik birimlerine getirilen çocuk sayısı 33.568 iken, bu sayı 2013’te 273.571 çocuğa, 2015’te 303.213’e ulaşmış, 2016 yılında %10 artarak 333.435’e yükselmiştir (TUİK, 2018). 2016 yılında güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların çoğunluğunun erkek (%65,4) olduğu; çocuklardan çoğunluğun mağdur (%47,5) olarak getirildiği ve bu çocukları suça sürüklenen çocukların (%32,6) takip ettiği görülmüştür. 2016’da suça sürüklenme nedeni ile güvenlik birimlerine getirilen 108.675 çocuğun %36,1’i yaralama, %23,1’i hırsızlık, %10’u 5682 Sayılı Kanun’a muhalefet, %5,5’i uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak, %3,5’i cinsel suç, %3,4’ü mala zarar verme suçu ile isnat edilmiştir (TUİK, 2018).

Modern çağın temel bir sorunu haline gelen, çocuk ve gençlerin sokakla ilişkisi, uyuşturucu madde kullanımı, şiddet ve fanatizm, organize suç ve çetecilik, aile içi istismar ve şiddet vb. suçlarla ilişkilendirilmiş olan, bir şekilde suça sürüklenmiş olan çocukların dâhil oldukları bu durum sadece onları değil, içinde yaşadıkları çevreyi de derinden etkilemektedir (Elitok, 2015). Toplumların geleceği olarak ifade edilen çocukların suçla birlikte alınması üzücü olduğu kadar toplumun sağlığı ve geleceği açısından da büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle, çocukları suça sürükleyen sebeplerin iyi tespit edilmesi ve gereken önlemlerin ivedilikle alınması bireyin, dolayısıyla da toplumun refahı için de kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu konuda toplumun temel yapı taşı ve çocuğun ilk eğitim yuvası olan aileye büyük sorumluluk düşmektedir. Çünkü dengeli tutum ve davranışlar sergileyen bir aile, sosyal değerlerin kazanılmasında, çocuğun bedensel, duygusal ve sosyal yönden olgunlaşmasında, iyi kötü davranışların, alışkanlıkların kazanılmasında önemli bir yere sahiptir (Ereş, 2009). Bu doğrultuda araştırmada; suça sürüklenmiş çocukların, suça sürüklenme nedenlerini irdelemek, çocukların aile tutumlarının suça sürüklenmedeki rolünü tespit etmek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel araştırma olup, betimsel tarama modelindedir. Betimsel tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumla ilgili olay ve koşulların ilişkilerini de dikkate alarak durumlar arasındaki etkileşimi betimlemeyi amaç edinen araştırmalar için uygun bir model olup, evren hakkında genel yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Kaptan, 1995; Karasar, 2006). Alan yazında suça sürüklenmiş çocuklarla ilgili bulgular benzerlik gösterse de suça sürüklenmenin nedenleri ve işlenen suçların türü bakımından farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu nedenle araştırma, Amasya İli Merzifon bölgesi için genellenebilir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2015 yılında Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünce sosyal incelemesi yapılmış, mahkemece hakkında cezai işlem uygulanmış suça sürüklenmiş 14 erkek, 10 kız olmak üzere toplam 24 çocuk oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, Kuzgun ve Eldeliklioğlu (1993) tarafından geliştirilen ana-babaların tutumlarını içeren, dörtlü likert tipinde 40 maddeden oluşan (demokratik tutum:15 madde, koruyucu-istekçi tutum:15 madde, otoriter tutum:10 madde) "Ana-Baba Tutumları Ölçeği" ile elde edilmiştir. Kuzgun ve Bacanlı (2005) tarafından tutarlılığı tekrar test edilmiş olan ölçek puanları düşük, orta ve yüksek olarak üç gruba ayrılmıştır. Demokratik ve Koruyucu-istekçi tutum için alınabilecek en yüksek puan 75 olup, 0-15 düşük,16-45 orta ve 46-75 arası puan yüksek tutum olarak kabul edilmişken, Otoriter tutuma yönelik puanlamada 0-10 düşük, 11-30 orta ve 31-50 arası yüksek puan olarak ifade edilmiştir. Ölçeğin, öncelikle alt ölçekler iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha) hesaplanmış sonra test tekrar test yöntemi ile kararlılığı test edilmiştir. Ana Baba Tutumları Ölçeği'ne ilişkin iç tutarlılık katsayısı ve kararlılık katsayısı: demokratik için .89 ile .92; koruyucu/istekçi için .82 ile .75; otoriter alt ölçek için .78 ile .79 olarak bulunmuştur. Araştırmada ayrıca suça sürüklenmiş çocuklara ilişkin nicel veriler sosyal hizmet inceleme raporları (SİR) ile desteklenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, demografik özellikler ile tutum ölçeğine ilişkin dağılımlar için frekans ve yüzde, demografik özellikler ile ana-baba tutumlarını oluşturan alt ölçekler arasındaki farklılıkları belirlemek için de "Mann Whitney-U Testi" ve Kruskal-Wallis H Testi uygulanmıştır. Sonuçların yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmada bulgular üç alanda ele alınmıştır. Bunlar; çocuklara ilişkin demografik özelliklere ait veriler, ana-baba tutum ölçeğine ait veriler ve sosyal hizmet inceleme raporlarına (SİR) ait veriler olarak sınıflanmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmada öncelikli olarak suça sürüklenmiş çocukların demografik özelliklerindeki benzer veya farklı yönleri tespit etmek amaçlanmıştır.

Tablo 1. Kişisel Bilgilere İlişkin Veriler

Kişisel Bilgiler	Gruplar	f	%
Yaş	16 Yaş	13	54,17
	17 Yaş	11	45,83
Cinsiyet	Erkek	14	58,33
	Kız	10	41,67
Anne-baba medeni durum	Birlikte	15	62,50
	Ayrı	9	37,50
Kimle ikamet etmekte	Aile ile birlikte	15	62,50
	Ayrı (anne/baba vb.)	9	37,50
Eğitim düzeyi	Ortaokul	11	45,83
	Lise	13	54,17
Yaşadığı yerleşim birimi	İl merkezi	14	58,33
	İlçe merkezi	10	41,67
Aile gelir düzeyi	1000 TL altı	14	58,33
	1001-2000 TL	7	29,17
	2001-3000 TL	3	12,50
Anne eğitim düzeyi	Okur yazar değil	8	33,33
	İlkokul	12	50,00
	Ortaokul	4	16,67
Baba eğitim düzeyi	Okur yazar değil	2	8,33
	İlkokul	15	62,50
	Ortaokul	4	16,67
	Lise ve dengi	3	12,50
Anne meslek	Ev hanımı	21	87,50
	İşçi	3	12,50
Baba meslek	İşçi	8	33,33
	Memur	1	4,17
	Serbest	15	62,50
Aile reisliği	Anne	6	25,00
	Baba	13	54,17
	Anneanne/Dede	3	12,50
	Birlikte	2	8,33
Arkadaşlık ilişkileri	Tek arkadaşı	9	37,50
	Birden fazla arkadaş	15	62,50
Alkol kullanımı	Evet	1	4,17
	Hayır	23	95,83
Sigara kullanımı	Evet	14	58,33
	Hayır	10	41,67

Tablo 1'e göre suça sürüklenmiş çocukların demografik özellikleri incelendiğinde: yaş, cinsiyet, çocukların eğitim düzeylerinin, ikamet edilen yerleşim birimine ilişkin dağılımların birbirine yakın olduğu; aile gelir düzeylerinin genel olarak asgari ücretin altında olduğu (% 87,50); annelerin eğitim durumlarının düşük olduğu ve tamama yakınının ev hanımı olduğu (%87,50); babaların ise genel olarak sabit bir işlerinin olmadığı (%62,50); aile yapısında ataerkil yapının hâkim olduğu ve otoritenin baba da olduğu (% 54,17) ; sigara kullanımının (%58,33) yaygın olduğu ancak alkol kullanımının yok denecek kadar az (%4,17) ve madde bağımlılığının hiç görülmediği tespit edilmiştir.

Altun vd. (2016) tarafından yapılan “suça sürüklenen çocukların suç tipleri, sosyo-demografik ve klinik özellikleri” başlıklı çalışmada araştırmadaki benzer bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmada suça sürüklenen çocukların çoğunluğunun erkek olduğu (%87) görülmüştür. Kahramanmaraş'ta Tamer vd. (2013) tarafından yapılan suça sürüklenmiş çocuklarla ilgili araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Suça sürüklenen çocukların sosyo-demografik özelliklerinin incelendiği araştırmada çocukların çoğunluğunun (%85) erkek olduğu ve çocukların ilköğretimden kaynaklanan bir zorunluluk nedeniyle eğitime devam, zorunluluk olmasa okulu bırakacakları görülmüştür. Kazak Ekin (2016) tarafından Siirt'te yapılan suça sürüklenmiş çocukların annelerinin çocuklarına ilişkin algısı başlıklı çalışmada çocukların büyük çoğunluğunun, sigara, esrar ve uyuşturucu madde alışkanlıkları olduğu saptanmıştır.

Anne-Baba Tutum Ölçeğine Yönelik Değerlendirme

Tablo 2. Ana-Baba Tutumlarına İlişkin Aritmetik Ortalamalar

Ölçek	n	$\bar{x}$	s
Demokratik Tutum	24	41,25	8,48656
Koruyucu-İstekçi Tutum	24	42,04	7,12911
Otoriter Tutum	24	33,91	5,20799

Tablo 2'ye göre suça sürüklenmiş çocukların ana-baba tutumlarına yönelik aritmetik ortalamalara göre çocukların demokratik tutum puan ortalamaları $\bar{x}=41,25$, koruyucu-istekçi tutum puan ortalamaları $\bar{x}=42,04$, otoriter tutuma yönelik görüşlerine ilişkin puan ortalamalarının $\bar{x}=33,91$ olduğu görülmüştür. Bu durumda demokratik ve koruyucu-istekçi tutuma yönelik puan ortalamalarının orta düzeyde; otoriter tutuma yönelik puan ortalamalarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Alan yazında da suça sürüklenmiş çocuklarda, ergenlerde, ana baba tutumlarına ilişkin otoriter bir algının hâkim olduğu ve bunun çocuğun gelişiminde, iletişimde sorunlara neden olduğu ifade edilmiştir. Düzgün (1995) tarafından lise öğrencileri ile yapılan araştırmada otoriter ana baba tutumlarının öğrenciyi olumsuz etkilerken, sosyo- ekonomik durumu düşük olan ailelerin daha otoriter olduğu; Köse (2015) otoriter anne baba tutumunu yüksek algılayan bireylerin kişilik özelliklerinde duygusal dengesizlik özelliklerinin daha fazla sergilediği; Taşkın (2012), ana-babası otoriter tutum gösteren öğrencilerin iletişim becerisinin daha düşük olduğu; Yıldırım (2010), otoriter ana baba tutumu puanı arttıkça sınıf içi disiplin sorunlarının arttığı; Fırat (2009), suça sürüklenmiş çocukların öğrenilmiş çaresizlik düzeylerinin algılanan anne ve baba tutumlarına bağlı olarak, anne ve baba tutumu otoriter ve koruyucu/istekçi olan suça sürüklenmiş çocukların öğrenilmiş çaresizlik puanlarının, anne tutumu demokratik olan çocuklara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Mann Whitney-U Testi Tablosu

Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Demokrat Tutum	Erkek	14	13,04	182,50	62,500	-,450	,653
	Kadın	10	11,75	117,50			
Koruyucu-İstekçi Tutum	Erkek	14	11,96	167,50	62,50	-,444	,657
	Kadın	10	13,25	132,50			
Otoriter Tutum	Erkek	14	12,21	171,00	66,00	-,239	,811
	Kadın	10	12,90	129,00			

Tablo 3'teki veriler incelendiğinde suça sürüklenmiş çocukların ana-baba tutum ölçeğine ilişkin cinsiyet değişkenleri açısından boyutların tamamında anlamlı fark görülmemektedir.

2.3. Suça sürüklenmiş çocukların ebeveynlerinin birliktelik durumları değişkenine bağlı olarak yapılan ana-baba tutum ölçeğine ilişkin Mann Whitney-U Testi Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Ebeveynlerin Birliktelik Durumuna İlişkin Mann Whitney-U Testi Tablosu

Boyutlar	Birliktelik	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Demokrat Tutum	Birlikte	15	13,03	195,50	59,50	-,489	,625
	Ayrı	9	11,61	104,50			
Koruyucu-İstekçi Tutum	Birlikte	15	13,47	202,00	53,00	-,874	,382
	Ayrı	9	10,89	98,00			
Otoriter Tutum	Birlikte	15	12,03	180,50	60,50	-,670	,682
	Ayrı	9	13,28	119,50			

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde suça sürüklenmiş çocukların ana-baba tutum ölçeğine anne babaların birlikte yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin değişkenler açısından, ölçeğin alt boyutlarının tamamında anlamlı fark görülmemektedir.

Tablo 5. Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Mann Whitney-U Testi Tablosu

Boyutlar	Eğitim Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Demokrat Tutum	Ortaokul	11	10,95	120,50	54,50	-1,010	,313
	Lise	13	13,81	179,50			
Koruyucu-İstekçi Tutum	Ortaokul	11	11,64	128,00	62,00	-,556	,578
	Lise	13	13,23	172,00			
Otoriter Tutum	Ortaokul	11	13,32	146,50	62,50	-,533	,594
	Lise	13	11,81	153,50			

Tablo 5'e göre suça sürüklenmiş çocukların eğitim durumları değişkeni ile ana-baba tutum ölçeğine ilişkin puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 6. Gelir Durumu Değişkenlerine İlişkin Kruskal-Wallis-H Testi Tablosu

Boyutlar	Gelir Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
Demokrat Tutum	0-1000 TL	14	13,18	,332	2	,847
	1001-2000 TL	7	11,43			
	2001-3000 TL	3	11,83			
Koruyucu-İstekçi Tutum	0-1000 TL	14	12,57	,183	2	,912
	1001-2000 TL	7	11,79			
	2001-3000 TL	3	13,83			
Otoriter Tutum	0-1000 TL	14	12,36	,166	2	,920
	1001-2000 TL	7	12,14			
	2001-3000 TL	3	14,00			

Tablo 6'daki verilerde, suça sürüklenmiş çocukların ana-baba tutum ölçeğine ilişkin düşüncelerinin çocukların ailelerinin gelir durumu değişkenlerine göre farklılaşmadığı

görülmektedir [$X^2(2)= 847$; $p>,05$; $X^2(2)= ,912$; $p>,05$; $X^2(2)= ,920$; $p>,05$]. Bu sonuca göre çocukların ana-baba tutumlarının ailelerin gelir düzeyine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

Sosyal Hizmet Raporlarına (SİR) Yönelik Değerlendirme

Çocukların sosyal inceleme raporlarına (SİR) ilişkin veriler incelendiğinde ise haklarında tutuklama kararı verilmiş olan suça sürüklenmiş çocukların genel olarak kötü bir arkadaş çevresine sahip oldukları, diğer suça sürüklenmiş çocuklarla arkadaşlık ettikleri ve hepsinin birbirlerini tanıdıkları görülmüştür. Bu durumun tutukluluk süreci içerisinde paylaşılacak mecburiyetinde kalınan fiziksel ortamdan kaynaklandığı söylenebilir. Erdoğan (2005) suça sürüklenen çocukların aileleri üzerine yaptığı araştırmada, suç işleyen arkadaşlara sahip çocukların suç işlemeyen arkadaşlara sahip çocuklara göre daha saldırgan eğilimlere sahip olduklarını, dolayısıyla arkadaş çevresinin çocuğun suça sürüklenmede çok etkin olduğunu belirtmiştir. Ancak çocuğun suç çevresiyle tutukluluk sürecinde tanışmadığı, tutukluk öncesi, çocukların akran grupları tarafından benimsenme duygusu ile bu yaşlarda oluşturulan, mahallelerde ki gençlik gruplarına, büyük kentlerde ise çetelere karıştığı gözlenmektedir. Yazılı kuralları olmayan ancak belli bir hiyerarşinin olduğu bu gruplar, diğer etkenlerin de tesiri ile evden kopmak üzere olan çocuğun suça sürüklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Duman, 2002). Yapılan görüşmeler sırasında da işlenen suçun arkadaş ortamında bir övgü-saygı meselesi olduğu belirtilmiştir. Çocuklarla yapılan görüşmeler sırasında alınan anamnezlere göre mahcubiyet, pişmanlık belirtilerine rastlanmadığı, düştükleri durumu kendileri ifade ederken rahatsızlık duymadıkları belirtilmiştir. Çocukların birden fazla suç işlediği ve sırasıyla hakaret, yaralama, hırsızlık ve mala zarar verme suçlarından haklarında inceleme yapıldığı tespit edilmiştir.

TARTIŞMA- SONUÇ

Suçta sürüklenmiş çocukların ailelerinin tutumlarına yönelik ifadelerin analizine göre, demokratik tutum ($\bar{x}=41,25$) ve koruyucu-istekçi tutumlarının ($\bar{x}=42,04$) orta düzeyde, otoriter tutuma yönelik puanlarının ($\bar{x}=33,91$) ise yüksek düzeyde olduğu, bununla birlikte diğer tüm değişkenler açısından otoriter tutuma ilişkin görüşlerin yüksek olduğu görülmüştür. Taşkın (2012) tarafından yapılan, iletişim becerisinin çatışma eğilimi ve algılanan ana baba tutumları ile ilişkisi başlıklı çalışmada, ana baba tutumları demokratik olan öğrencilerin iletişim becerisinin daha yüksek olduğu, babası otoriter tutum gösteren öğrencilerin iletişim becerisinin ise daha düşük olduğu belirlenmiştir. Demokratik anne ve baba puanları ile çatışma eğilimi arasında anlamlı düzeyde negatif ilişki olduğu, otoriter ve koruyucu/istekçi ana baba tutumları ile çatışma eğilimi arasında anlamlı düzeyde pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Yıldırım (2010) tarafından ortaokul 7 ve 8. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen sınıf içi disiplinle ana baba tutumları arasındaki ilişki ile ilgili araştırmada, öğrencilerin demokratik ana baba tutumu puanı arttıkça sınıf içi disiplin sorunlarının azaldığı, otoriter ana baba tutumu puanı arttıkça sınıf içi disiplin sorunlarının arttığı, ailenin ekonomik durumu iyileştikçe öğrencilerin sınıf içi disiplin sorunlarının azaldığı bulunmuştur. Turan (2012) tarafından Kocaeli'de yapılan çalışmada çocukları suça sürükleyen nedenler arasında en önemli etkenin aile olduğu ve ailelerin eğitimsiz, bilinçsiz olmalarının önemli sorunların başında geldiği ifade edilmiştir. Düzgün (1995), tarafından yapılan, lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, otoriter ana baba tutumunun öğrenciyi olumsuz etkileyerek depresyona yol açarken, demokratik tutumun, depresyonu engelleyici yönde olumlu bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Araştırmada sosyo-ekonomik durumun da ailelerin tutumunda etkili olduğu, gelir düzeyi düşük olanların daha otoriter, orta ve yüksek olanların ise daha demokratik olduğu görülmüştür. Doğan (2001), 60 lise öğrencisinin ana-baba tutumları ile saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada; otoriter tutuma sahip ailelerde yetişen çocukların, saldırgan davranışlarda bulunduğu tespit etmiştir. Bu doğrultuda, ergenliğe geçiş döneminde yaşanan aşırı aile baskılarının çocukları suça sürüklemeye bir etken olabileceği söylenebilir. Buradan hareketle

otoriter, baskıcı bir ana-baba tutumunun sorun davranışların oluşmasında ciddi bir etken olduğu görülmektedir. Demokratik tutumun sergilendiği ailelerde risk dönemi olarak adlandırılan ergenliğin daha sağlıklı bir şekilde geçirilebileceği söylenebilir. Demografik özellikler açısından ana-baba tutum ölçeklerine ilişkin anlamlı farklılıklar çıkmamasının ise çocukların tamamı yakınının benzer özellikler göstermesinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

Araştırma evrenindeki suça sürüklenmiş, mahkemece hakkında tutuklama kararı verilmiş çocuklara ilişkin sosyal inceleme raporlarına ilişkin veriler incelendiğinde; çocukların anne-baba birliktelik durumlarına göre %37'sinin ayrı yaşadığı, bunların yarısının bir yakınının yanında ikamet ettiği (anneanne-dede); %45'inin ilköğretim mezunu, %54'ünün ortaöğretime devam ettiği veya okulu bıraktığı, aile gelirleri bakımından %87'sinin asgari ücret düzeyinde gelire sahip ailelerin çocukları olduğu, anne eğitim düzeyine bakıldığında %83'ünün, babaların ise %70'inin ilkokul düzeyinde eğitime sahip oldukları, mesleki bakımdan annelerin %87'sinin ev kadını olduğu, babaların ise tamamı yakınının belirli bir işi olmadığı görülmüştür.

Sosyal inceleme raporlarında çocukların ataerkil-babanın aile reisi olduğu otoriter bir yapıya sahip ailede büyüdükleri, her ne kadar işlenen suçun fakirlikten işlenmediği belirtilmişse de çocukların ailelerinin tamamı yakınının düşük gelirli ailelerin çocukları olduğu görülmüştür. Akıncı ve Atakan (1968, 43), Altun vd. (2016) de yaptıkları çalışmalarda suça sürüklenmenin gelir düzeyi düşük olan ailelerde daha çok rastlandığını ifade etmişlerdir. Düzgün de (1995), aile tutumlarının ailelerin gelir düzeylerinden etkilendiğini ve gelir düzeyi düşük olan ailelerde baskıcı, otoriter bir yapının hâkim olduğunu, bunun da birçok sorunu beraberinde getirdiğini belirtmiştir. Uzun (2015) ise, suç ve değer ilişkisini araştırdığı çalışmasında, ailenin ekonomik gelir düzeyinin düşük olmasının suça sürüklenmede bir etken olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte ekonomik durumun düşük olmasının suça sürüklenmenin temel nedeni olarak değil de, yoksulluğun algılanması ile alakalı bir durum olarak yorumlanması, çocuğa sunulan sosyal ortam ve uyaranların kişisel gelişimdeki rolün göz önünde bulundurulması daha sağlıklı bir yorum olabilir (Balo, 1995).

Sosyal inceleme raporlarında, literatürle uyuşan bir diğer husus ise suça sürüklenen çocuklarının ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin düşük olmasıdır. Acar vd. (2015), tarafından yapılan aile ve çocuk suçluluğu konulu bir çalışmada, suça sürüklenmiş çocukların ebeveynlerinin eğitim düzeyinin düşük olduğu ve bu durumun çocukların suça sürüklenmesinde etkili bir neden olduğu ifade edilmiştir. Turan'da (2012), Kocaeli örneğinde yaptığı çalışmada çocuğu suça sürükleyen en önemli etkenin aile olduğunu, düşük eğitim seviyesine sahip, bilinçsiz ailelerin, çocuğun sosyalleşmesine önem vermediği, destek olmadığı ve ailenin işlevselliğini yitirmesi sonucu çocukların suça yöneldiğini belirtmiştir. Ayrıca çocuğun ailesinde ya da akranları arasında suça karışmış bireylerin varlığı da çocukların suça sürüklenmesine neden olmaktadır (Uzun, 2015; Ergün, 2015). Bu durum neticesinde çocuğun suça sürüklenmesinin yanı sıra çocukların koruma altına alınma ihtimali de ortaya çıkmaktadır. Gelen ve Çınar (2014) tarafından Aile ve Sosyal Politikalar Çocuk Evleri çalışanları ile yapılan bir araştırmada çocuğun yaşadığı travmaların ya da korunma altına alınma nedenlerinin temelinde ailelerin bulunduğu, bu durumun ise yine sağlıklı ailelerin (koruyucu aile) rol modeli dahilinde ortadan kaldırılabileceği ifade edilmiştir.

Demirbaş (2001) tarafından suça sürüklenmenin nedenlerinin araştırıldığı çalışmada, suça sürüklenmiş çocukların birçoğunun alkol ve uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir. Araştırmada sosyal inceleme raporlarına göre çocuklardan hiçbiri uyuşturucu madde kullanmazken yalnızca birinin alkol kullandığı, yarıdan fazlasının (%58,33) sigara kullandığı ve bu oranın erkeklerde daha çok olduğu tespit edilmiştir. Kazak Ekin'in (2016), Siirt'te suça sürüklenmiş çocukların annelerinin çocuklarına ilişkin algısı başlıklı çalışmasında ise çocukların büyük çoğunluğunun, sigara, esrar ve uyuşturucu madde alışkanlıkları olduğu saptanmıştır.

Araştırmada raporlara göre, çocukların sırasıyla hakaret, yaralama, hırsızlık gibi suçlar nedeniyle işlem yapıldığı görülmüştür. Suça sürükleniş çocukların genellikle hırsızlık, yaralama

ve uyuşturucu uyarıcı madde kullanmak ve satmak sebebiyle güvenlik birimine getirildiğini ve bu suçları 6136 Sayılı Kanuna Muhalefet, cinsel suçlar ve gasp suçunun takip ettiğini görülmüştür (Altun vd., 2016; Temur, 2012).

Araştırmada, suçun nedenlerinden, suça sürüklenen çocukların özellikleri ve ana baba tutumlarına ilişkin sonuçların alan yazınla örtüşmekle birlikte bazı bölgesel farklılıklar olduğu görülmüştür (Alkol ve madde kullanımına ilişkin nedenler, işlenen suçların türleri vb.). Bununla birlikte suça sürüklenme konusunda risk yaşının 13-14 olduğu, ergenlikle beraber suça sürüklenme oranının da arttığı (Fırat, İltas ve Gülman, 2016; Kurtuluş vd., 2009; Tamer vd., 2013; Yılmaz, 2009) bir gerçektir. Bu sebeple çocuk suçluluğunun önlenmesi konusunda, risk grupları göz önünde bulundurularak bölgesel risk haritalarının çıkarılması; ana-babalara yönelik aile eğitim programları düzenlenerek, aileleri bilinçlendirecek çalışmalar yapılması; çocuğu sadece aile ve okul düzleminde değil bütün çevresiyle ele alarak suça sürükleyen nedenlerin iyi saptanması (Aydın, 2010); yerinde ve zamanında müdahale edilmesi, birey ve toplum yararı için son derece önemlidir. Bununla birlikte suça sürüklenmiş çocukların topluma yeniden kazandırılması için sosyal destekli çalışmalara da ağırlık verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Acar, G., Demir, A., Görmez, D. ve Keser, İ. (2015). Aile ve çocuk suçluluğu ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 1(651-656).
- Akıncı, Y. ve Atakan, T. (1968). *Psikolojik-pedagojik –hukuki yönleriyle suça giden ve suç işleyen çocuklar, hukuk ve eğitim serisi, sayı 3*, İstanbul: Mim Yayınları.
- Altun, H., Şahin, N., Fındıklı, E. ve Sınır, H. (2016). Suça sürüklenen çocukların suç tipleri, sosyo-demografik ve klinik özellikleri. *Adli Tıp Dergisi*. 30(3): 196-204.
- Aydın, H. (2010). *Yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunu önlemedeki rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Bolu.
- Balo, Y. S. (1995). *Suç mağduru ve suç faili olan çocuklar açısından çocuk suçluluğu ve çocuk mahkemeleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- ÇKK. (2005). Kanun NO:5395 Kabul Tarihi: 03/07/2005, Madde 3, a Fıkrası. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> (Erişim Tarihi: 20.07.2018)
- Demirbaş, T. (2001). *Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Kitabevi.
- Doğan, S. (2001). *Farklı sosyo-ekonomik düzeylere mensup ergenlik çağındaki kız ve erkeklerin saldırgan davranışlarıyla ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmit.
- Duman, N. (2002). Çeteye Katılma Potansiyeli Olan Gençlerin Grup Dinamikleri. I. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, 29-30 Mart 2001,161-212 s., Ankara.
- Düzgün, Ş. (1995). *Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Erzurum.
- Erdoğan, M.Y. (2005), Suça yönlendirilen ve yönlendirilmeyen çocukların aile ilişkileri ile saldırganlık davranışlarının karşılaştırılması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, (12),3,106–114.
- Elitok, R. (2015). *Şu bizim arsız çocuklar*. <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/subizim.htm> (Erişim: 05.03.2015)

- Ergün, N. (2015). *Erken ergenlerde okul, aile ve demografik değişkenlere göre akran zorbalığının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Fırat, C. (2009). *Suçta sürüklenmiş çocuklarda öğrenilmiş çaresizlik düzeyinin farklı değişkenler ve algılanan anne baba tutumları bakımından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Fırat, S., İltaş, Y. ve Gülmen, K.M. (2016). Adana'da suçta sürüklenen çocukların sosyo-demografik özellikleri. *Adli Tıp Bülteni*, 21(2): 86-92.
- Gelen, İ. ve Çınar, G. (2014). Samsun aile ve sosyal politikalar kurumunda çalışanların, çalıştıkları birim ile ilgili belirttikleri sorunlar ve çözüm önerileri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 35, 12. www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Rehber Yayınevi 2. Baskı. Ankara
- Kazak Ekin, N. (2016). *Suçta sürüklenmiş çocukların annelerinin çocuklarına ilişkin algısı: Siirt örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köse, T.P. (2015). *Bir devlet lisesinde okuyan ergenlerde benlik saygısı ve kişilik özelliklerinin ana-baba tutumları açısından yordanması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurtulmuş, A., Salman, N., Günbet, G., Boz, B., Cenger, C. Ve Acar, K. (2009). Denizli İlinde 12-15 yaş arasındaki suçta sürüklenen çocukların sosyo-demografik özellikleri. *Pamukkale Tıp Dergisi* 2009;2(1):8-14.
- Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (2005). *PDR'de kullanılan ölçekler. Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları dizisi:1*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tamer, H., Açıksarı, Ö., Keten, A., Karanfil, R. ve Avşar, A. (2013). Kahramanmaraş ilinde suçta sürüklenen çocukların sosyo-demografik özellikleri. *Adli Tıp Dergisi*, Cilt / Vol.:28, Sayı / No:2
- Taşkın, Ü. (2012). *İletişim becerisinin çatışma eğilimi ve algılanan ana baba tutumları ile ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- T.C.K. Kanun No: 5237 Kabul Tarihi:26/09/2004, Madde 6, b Fıkrası. <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5237.htm> (Erişim Tarihi: 20.07.2018).
- Temur, T. (2012). *Kentleşme, çocuk suçluluğu ve eğitim: İstanbul ili örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri. İstanbul.
- Terzi, A.K. (2007). *Kent Ölçeğinde Çocuk Suçluluğu Çankaya Örnek Araştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TUİK. (2018). *Suçta sürüklenmiş çocuklara ilişkin veriler*. Türkiye İstatistik Kurumu. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21544> (Erişim Tarihi: 20.07.2018)
- Turan, İ. (2012). *Suçta sürüklenen çocuklar: Kocaeli örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- UNICEF (1998). *Çocuk haklarına dair sözleşme uygulama el kitabı*. Ajans Türk Basın ve Basım A.Ş., Ankara.
- Uzun, Z. (2015). *Suç ve değer ilişkisi: suçta sürüklenmiş çocuklar üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, H. (2010). *Çocuk ve suç*. 15. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, İ. (2010). *Sınıf içi disiplin sorunları ile ana baba tutumları arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Erzurum.

Yılmaz, A. (2009). *Suça yönelmiş ve yönelmemiş 14-18 yaş arası ergenlerin empati düzeylerinin ve ana-baba tutumlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.